

ZÁKLADNÍ DETERMINANTY VNĚJŠÍCH VZTAHŮ EU

Říjen 2023

POVAHA EU JAKO AKTÉRA

- Ekonomická supervelmoc, ale politický trpaslík a vojenský červ?
- Mezinárodněprávní subjektivita
- Více než mezinárodní organizace, ale není to „evropský stát“
- Subjekt „sui generis“

ZAHRANIČNÍ POLITIKA STÁTU

- Strategie, jak dosáhnout svých cílů v mezinárodním prostředí
- Na národní úrovni je za ni zodpovědná vláda (ministerstvo)
- 3 hlavní nástroje:
 - Diplomacie
 - Zahraniční pomoc
 - Vojenská síla

DIPLOMACIE

- Instrument mezinárodní politiky
- Ranná moderní diplomacie vzniká v italských městských státech v době renesance
- Důležitá i neformální diplomacie v situaci, kdy stát jako takový nechce zaujmout formální pozici

ANALÝZA ZAHRANIČNÍ POLITIKY

- Foreign Policy Analysis (FPA)
- Studuje proces, příčiny, výstupy a dopady zahraniční politiky
- Zkoumá vnější prostředí, stejně tak jako vnitřní domácí prostředí, včetně vlivu sub-národních aktérů
- Faktory strukturální (dané podobou mezinárodního systému) X faktory lidské (role individuálních voleb na podobu mezinárodního systému)

TVORBA ZAHRANIČNÍ POLITIKY

- Představuje oblast tzv. „high politics“
- Výsledek je výstupem komplexních interakcí v rámci vícevrstvého systému
- Ačkoliv pilířová struktura de facto zrušena, v oblasti SZBP neformálně reziduuje
- Stále výrazně intergovernmentální přístup
- Vnější vztahy považovány za součást vnější suverenity států

SUVERENITA

- Schopnost státu svrchovaně vystupovat navenek
- Dle zásad mezinárodního práva jsou si všechny státy rovny
- Ochota vzdát se vnější suverenity je základem pro existenci skutečné společné vnější politiky
- Pro vytvoření skutečné SZP by se státy musely vzdát velké části své suverenity

RŮZNÉ NÁHLEDY NA SAMOTNOU EXISTENCI EU

- Povaha EU nutně musí ovlivňovat podobu její zahraniční politiky
- Realisté se soustředí na bezpečnost, suverenitu a „přežití státu“ – EU pro ně ne zcela uchopitelná
- Idealisté (liberálové) – možnosti mezinárodní kooperace, role idejí a hodnot
- Institucionalisté - Moravcsik
- Konstruktivisté – role idejí a hodnost
- Neomarxisté

EU JAKO CIVILNÍ MOCNOST

- Termín vytvořen Francoisem Duchenem
- Od té doby mnohokrát dále rozpracován
- Vychází z tendence EU řešit situace bez užití síly
- Zároveň ale reflektuje nedostatek vojenských kapacit EU
- Vychází též z přiznání dominance USA v oblasti vojenské síly, EU hledá jiné způsoby, jak se v mezinárodním prostředí angažovat

SOFT POWER?

- Termín Josepha Nye
- „Attraction rather than coercion“
- Hard power – tradiční vojenská, „tvrdá“ moc
- Soft power – schopnost přesvědčovat, šířit svoje ideály a hodnoty
- De facto projekce domácích hodnot v mezinárodním prostředí se snahou o docílení kýženého výstupu

EU JAKO „NORMATIVE POWER“

- Termín Iana Mannerse
- EU je směrem dovnitř založená na principech jako je demokracie, vláda práva, lidská práva
- Snaha o šíření těchto hodnot v mezinárodním prostředí
- Jedním z cílů například vytváření stabilních institucí, které by byly v rozvojových zemích

HLAVNÍ PŘEKÁŽKY SKUTEČNÉ SZP

- EU je „civilní mocnost“ bez velkých vojenských zdrojů
- Potřeba jednohlasnosti
- „Evropa mluví mnoha hlasy“
- Různé zájmy států (Irák 2003)
- Do Brexitu Spojené království
- Spíše rétorika (slova X činy)
- Po 2008 několik let ekonomická krize (EU se zaměřovala spíše na vnitřní problémy), dopady COVID krize

„VELKÁ TROJKA“

- Do Brexitu UK, Francie, Německo – dnes zůstává jen dvojka
- Tři státy s dopadem na globální úroveň
- Možnost forum-shopping – mají silné slovo i v některých jiných institucích než je EU
- Zvládají se angažovat ve větším množství politik, než je tomu u malých států
- Roli potvrzuje i European Foreign Policy Scoreboard, kde s nimi drží krok v podstatě jen Švédsko a poté Nizozemsko

EVROPSKÁ IDENTITA

- Cíle zahraniční politiky národních států se odvozují od jejich národní identity
- Identita je sociální konstrukt (my X oni)
- Existuje evropská identita?
- Mění se evropská identita (spolu s rozšířeními)
- Otázka rozšíření o Turecko

VNITŘNÍ FAKTORY PODPORUJÍCÍ SZP

- Snaha o větší vliv na mezinárodní politiku skrze kolektivní akci
- Část ČS chápe SZP jako přidanou hodnotu a je připravena ji supranacionalizovat
- V roce 2017 podporovaly existenci SZBP tři čtvrtiny občanů EU, skutečnou zahraniční politiku pak dvě třetiny (dle Eurobarometru)
- Role NGOs, akademické obce, expertů
- Konstruktivisté – spoluprací lze postupně vybudovat evropskou identitu

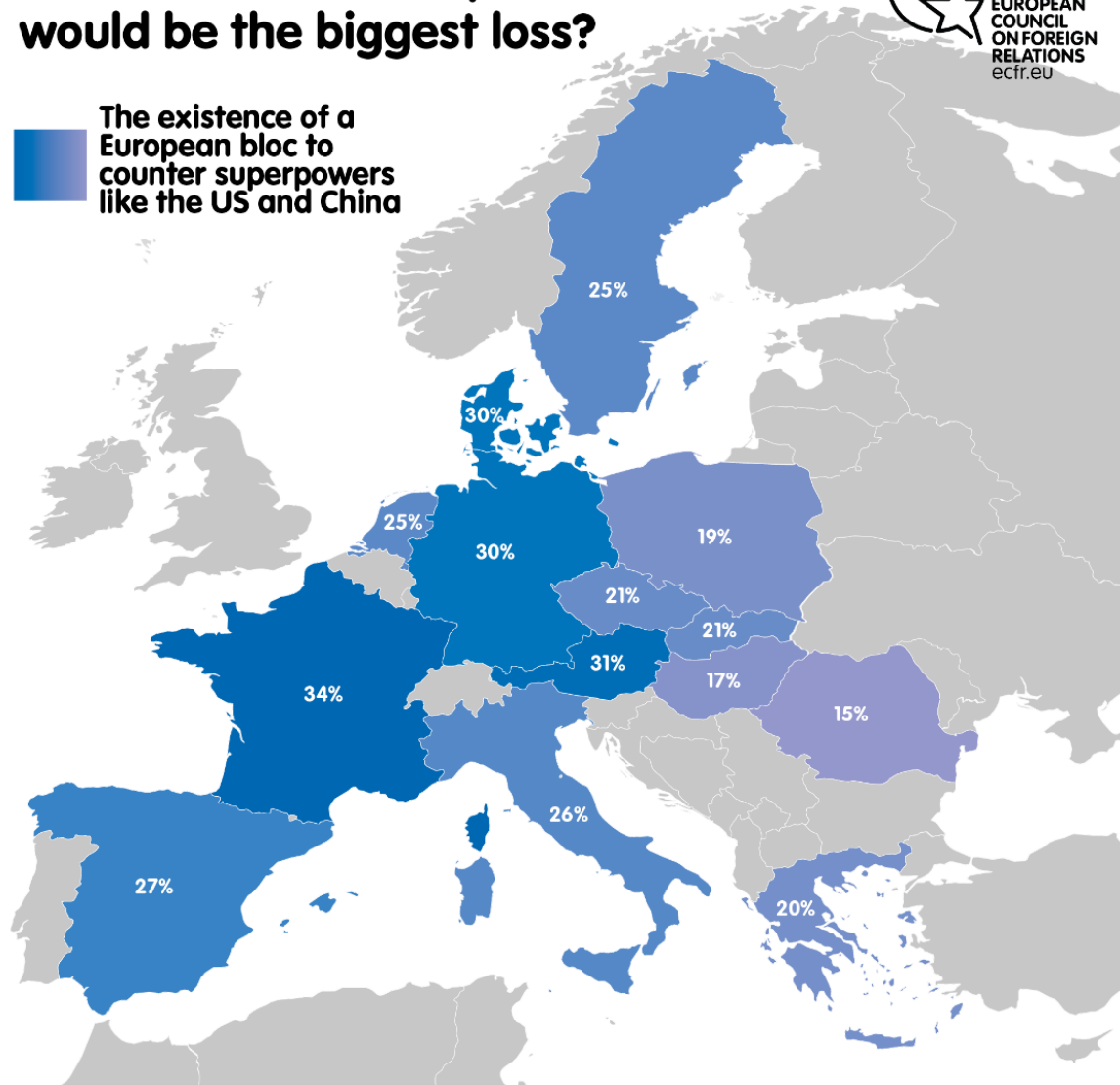
EXTERNÍ FAKTORY

- Vnější „poptávka“ – události vnějšího světa – „hodina Evropy“
- Vzájemná závislost
- Globalizace
- Další formující se mocnosti

Were the EU to fall apart, what would be the biggest loss?

 The existence of a European bloc to counter superpowers like the US and China

„LOGIKA DIVERZITY“

- Členské státy mají odlišné, často protichůdné zájmy
- Potřeba jednohlasnosti – složité vyjednávání – nejmenší společný jmenovatel

HLAVNÍ BODY ZAHRANIČNÍ POLITIKY EU V MEZINÁRODNÍM PROSTŘEDÍ

- Multilateralismus
- Vláda práva na globální úrovni
- Kooperativní podoba bezpečnosti
- Ochrana životního prostředí

ROLE HODNOT V ZAHRANIČNÍ POLITICE EU

- Hodnoty mohou výrazným způsobem ovlivňovat vnější politiku
- Jedná se například o víru v demokracii jako nejlepší systém vlády či v univerzalitu základních lidských práv
- Základní hodnoty EU vychází často z křesťanské tradice sdílené členskými státy

ROLE „LÍDRŮ“

- Vedoucí státy a vedoucí osobnosti
- Některé státy jsou aktivnější a vlivnější než jiné
- Regionální orientace
- Vliv silných osobností
- Neschází nám na úrovni EU lídři?
- Není z lídrů strach?
- 2019 – Charles Michel, Josep Borrell, Ursula von der Leyen

